

JE ČÍTANIE V DNEŠNEJ DOBE MODERNÉ?

Mgr. Helena Mlejová *

Posledný marcový deň patril v Mestskej knižnici v Bratislave čítaniu. Práve v tento deň sa tu konal celoslovenský seminár s medzinárodnou účasťou pod názvom „Je čítanie v dnešnej dobe moderné?“. Odpoveď na uvedenú otázku priniesli príspevky piatich prednášajúcich, ktorí sa vo svojej odbornej práci zaoberajú viac či menej aj otázkami čítania a čitateľstva.

Autorkou myšlienky usporiadať podujatie s takýmto zameraním bola PhDr. Helena Pangrácová, jeho realizátormi sa stali Mestská knižnica v Bratislave a Goetheho inštitút v Bratislave, ktorý zabezpečil aj účasť a prednášku zahraničného hosťa – p. Sonhild Menzel z Nemecka.

Na seminári sa zúčastnili predovšetkým odborní zamestnanci knižníc, ale aj vysokoškolskí učители a študenti.

V úvode seminára privítal všetkých prítomných riaditeľ Mestskej knižnice v Bratislave Mgr. Juraj Šebesta, PhD., po ňom sa ujala slova PhDr. Helena Pangrácová, ktorá celý seminár viedla.

S prvou prednáškou vystúpila p. Sonhild Menzel, ktorá oboznámila účastníkov so situáciou v Nemecku, kde v 90. rokoch zaznamenali pokles čítania. Spomenula aj výskum čítania, ktorý ukázal, že čítanie je síce dôležité, ale počet nakúpených kníh vo všeobecnosti klesá. Ďalej uviedla, že v záujme podpory čítania je potrebné podchytiť deti už v predškolskom veku, a to najmä čítaním rozprávok a prácou s obrázkovými knihami. V drážďanskej knižnici sa realizuje niekoľko projektov na podporu čítania (napr. *Knižnica a škola a Lesestark!*). Okrem toho knižnice v meste vypracovali marketingovú koncepciu, ktorá bola zameraná na analýzu slabých miest v knižniciach. Výsledkom je ďalšie vzdelávanie knihovníkov a intenzívna spolupráca drážďanských pobočiek, ktorých zamestnanci sa pravidelne stretávajú s cieľom vymieňať si skúsenosti. K úspechu prispieva aj dobrá spolupráca s materskými a základnými školami a samozrejme s rodičmi.

Mgr. Gabriela Futová, ústredná metodička pre prácu s deťmi a mládežou v knižniciach, v úvode svojho príspevku konštatovala, že čítanie nie je všeobecný problém – číta sa. Dôkazom je množstvo podujatí pre deti, ktoré sa v rámci podpory čítania na Slovensku pravidelne organizujú. Z celoslovenských aktivít sú najznámejšie *Noc s Andersenom*, *Deň ľudovej rozprávky* (Dobšinskému), *Deň detskej knihy*, *Zlatá ryбка*, *Kráľ detských čitateľov* a tiež celoslovenský čitateľský maratón *Čítajme si*, organizovaný slovenskou pobočkou UNICEF. Knižnice, ale i ďalšie inštitúcie vyvíjajú značné úsilie s cieľom získať čo najviac čitateľov v detskom veku.

V nasledujúcom príspevku sa PhDr. Judita Kopáčiková, riaditeľka Staromestskej knižnice v Bratislave, zaoberala výskumom čítania v Bratislavskom kraji a aktivitami na podporu čítania v Bratislave. V úvode sa zmienila o *Stratégii slovenského knihovníctva na roky 2008 – 2013* v oblasti čítania a potom podrobne hodnotila priebeh, ciele a výsledky výskumu *Čítanie mládeže v Bratislavskom kraji*, ktorý mapoval čitateľské záujmy mladých ľudí a ich vzťah k čítaniu, ku knihe a knižnici, ale i k moderným

informačným technológiám a elektronickým médiám. Výskum vyvolal širokú diskusiu aj záujem médií, čím upozornil na problematiku čítania i širokú verejnosť. V budúcnosti by sa mal výskum v Bratislavskom kraji zopakovať a pod záštitou Slovenskej asociácie knižníc realizovať tiež v Prešovskom, Žilinskom a Trenčianskom kraji. Na pôde knižníc treba vytvárať podmienky na dôsledné plnenie cieľov stratégie, ktoré sa týkajú podpory čítania. V spoločnosti je potrebné rozvíjať záujem o čítanie a vymedziť, akú úlohu majú v tomto procese knižnice (ponuka atraktívnych kníh a nových médií, účinná propagácia knižnično-informačných služieb, aktívny marketing) a akú úlohu má plniť rodina (domáce čitateľské vzory, budovanie domácej knižnice). Na záver Judita Kopáčiková zhodnotila aktivity na podporu čítania vo verejných knižniciach Bratislavského kraja, pričom vyzdvihla veľmi dobrú spoluprácu knižníc.

PhDr. Judita Kopáčiková
(foto Helena Mlejová)

Mgr. Rozália Cenigová, ústredná metodička pre školské knižnice, sa vo svojom príspevku zaoberala podporou čitateľských aktivít v školských knižniciach na Slovensku. Podľa nej by školské knižnice nemali byť iba miestom poskytovania informácií a požičiavania kníh, ale aj vzdelávacími a kultúrno-spoločenskými centrami. V rámci

Mestská knižnica v Bratislave
e-mail: helena.mlejova@mestskakniznica.sk

hodnotenia činnosti školských knižníc predstavila aj niektoré projekty organizované Slovenskou pedagogickou knižnicou. Zaujímavým projektom z posledných rokov je *Súťaž o najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*, do ktorej sa školy aktívne zapájajú už päť rokov. V poslednom období zaujal aj česko-slovenský projekt *Záložka do knihy spojuje školy*, pripravený v spolupráci s Národnou pedagogickou knižnicou Komenského v Prahe, ktorého cieľom bolo nadviazať kontakty medzi českými a slovenskými základnými a strednými školami a podporiť čítanie prostredníctvom výmeny záložiek do kníh. Pozoruhodný bol tiež rozvojový projekt Ministerstva školstva SR zameraný na elektronizáciu a revitalizáciu školských knižníc v rokoch 2006 – 2009, v rámci ktorého sa realizovali aktivity podporujúce čitateľskú gramotnosť a nákup kníh. K podpore čítania prispievajú aj rozličné podujatia a kultúrno-spoločenské projekty organizované jednotlivými školami a školskými knižnicami (napr. *Knižnica na dlani, Hľadá sa Dobšinský*). Úlohou školských knižníc by mala byť pomoc pri výbere literatúry a hľadani námetov na čítanie. Podpora čitateľských aktivít v regionálnych knižniciach je v spolupráci so školskými knihovníkmi a s učiteľmi v mnohých knižniciach veľmi úspešná.

Zaujímavý pohľad na čítanie prezentoval PhDr. Pavol Pánik, CSc., ktorý sa vo svojej prednáške zamerl na prepojenie čítania s myslením, pričom zdôraznil, že nestačí len čítať s porozumením, dôležitý je hlbavý čitateľ, u ktorého čítanie podporuje rozvoj myslenia. Takýchto čitateľov je menej ako 10% z celkovej populácie, to však možno zmeniť cieleným a koncepčným prístupom. Poukázal i na celosvetový trend, podľa ktorého čoraz viac ľudí číta menej, no tí, čo čítajú, čítajú veľa.

PhDr. Pavol Pánik, CSc., počas prednášky
(foto Helena Mlejova)

Autor sa venuje aktivitám súvisiacim s čítaním aj v Združení Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, ktoré podporuje alternatívne vzdelávacie metódy s cieľom dosiahnuť lepšie výsledky.

Na záver už len dodávame, že seminár venovaný problematike čítania jasne poukázal na veľkú snahu odbornej verejnosti upozorniť na alarmujúci stav v tejto oblasti a na potrebu vzbudiť záujem ľudí o čítanie už od detského veku. Vystúpenia účastníkov zároveň potvrdili, že spolupráca rodiny, školy a knižnice pri podpore čítania je veľmi dôležitá.

VSTUP ZAKÁZANÝ PRE CHLAPCOV?

Nové smery v podpore čítania, orientovaného na pohlavie čitateľov

Sonhild Menzel *

Slovo čítanie znie v mnohých chlapčenských ušiach veľmi staromódne a zaprášene, evokuje im nanútené vzpriamené sedenie či hodinu nemčiny. Má pre nich príchut' čohosi naordinovaného, nemužného, nudného a nezábavného. Je priam fatálne, že stále viac chlapcov má skúsenosť s tým, že sa im čítanie nevypláca, že knihy im nič neprinášajú. Následkom toho je celoživotná averzia – odpor s dôsledkami na celý život. Pritom sú chýbajúce čitateľské kompetencie a s tým spojené neúspechy v škole len dva problémy z mnohých. Dávno sú preč časy, keď sa chlapci umiestňovali na prvých miestach v rebríčkoch úspešnosti. Hoci sa zdajú často sebedovomí a schopní presadiť sa, v školských výsledkoch je čoraz zjavnejšie ich zaostávanie. Chlapci sa učia a vyvíjajú

inak, čítajú menej a kratšie texty a uprednostňujú napätie, fantastiku a komiks. V základnej kompetencii, akou je čítanie, predstavuje náskok dievčat podľa štúdie PISA dnes už viac ako jeden školský rok. Je dosť modelov, ktoré vysvetľujú príčiny: argumentuje sa biologickými, kultúrno-historickými, rodovými aj socializačnými rozdielmi. Navyše kritici si myslia, že predškolské a školské vzdelávanie je orientované jednostranne na ženské záujmy a mužské potreby zohľadňuje len minimálne. Pomohlo by aj viac každodennej normálnosti v prístupe k osobám mužského pohlavia, ktoré sú pre chlapcov vzorom, sú im blízki, a to vo všeobecnosti.

Čiže aj v knižniciach! Aký však majú knižnice priestor, aby cielene vylepšili ponuku pre chlapcov? Aké možnosti v práci s chlapcami by mohli v odvetví, ktorému dominujú ženy, predznamenat' úspech? Je napríklad dobrým nápadom organizovať podujatia oddelene pre každé po-

* Mestské knižnice v Drážďanoch
e-mail: s.menzel@bibo-dresden.de